PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU DYDD IAU, 27 MAI 2021

Presenoldeb:

Cynghorwyr: Aled Evans, Alwyn Gruffydd, Selwyn Griffiths, John Brynmor Hughes, Medwyn Hughes, Aled Wyn Jones, Berwyn P Jones, Huw W Jones, Dewi Roberts, John Pughe Roberts, Paul Rowlinson, Angela Russell a Gethin Glyn Williams

Sharon Warnes (Aelod Lleyg)

Swyddogion:

Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol), Ffion Madog Evans (Uwch Reolwr Cyllid), Dewi Morgan (Pennaeth Cynorthwyol - Refeniw a Risg), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio), Caren Rees Jones (Cyfrifydd Grŵp - Cyfalaf a Rheolaeth) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Eraill a wahoddwyd:

Y Cynghorydd Ioan Thomas (Aelod Cabinet Cyllid)
Alan Hughes ac Yvonne Thomas (Archwilio Cymru)
Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor)
Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu)

1. ETHOL CADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol y Cynghorydd John Pughe Roberts yn Gadeirydd ar gyfer y cyfnod 2021 - 22

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol y Cynghorydd Medwyn Hughes yn Is Gadeirydd y Cyngor ar gyfer 2021 -22

3. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorydd Peredur Jenkins. Cydymdeimlwyd â'r Cynghorydd a gollodd ei wraig yn ddiweddar.

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

5. MATERION BRYS

Dim i'w nodi

6. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 11 Chwefror 2021 fel rhai cywir.

7. DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021

Cyflwynwyd adroddiad gan y Swyddog Monitro yn ceisio cymeradwyaeth y Pwyllgor i raglen waith drafft mewn ymateb i Ddeddfwriaeth sy'n cyflwyno newidiadau a grymoedd llywodraethiant Llywodraeth Leol yng Nghymru. Atgoffwyd yr Aelodau bod y Cyngor Llawn (Mawrth 4ydd 2021) wedi penderfynu mai'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu fyddai'n cadw trosolwg o'r gwaith sy'n ymateb i ddarpariaethau a gofynion y Ddeddf a'r rhaglen waith arfaethedig sydd yn ei lle i gyfarch y camau mewn modd amserol a phriodol.

Yn dilyn cymeradwyaeth y Pwyllgor o'r rhaglen waith bydd adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Grŵp Llywodraethu Corfforaethol yn tynnu sylw at y risgiau posib ynghyd a chyfres o adroddiadau pellach i'r Cyngor, Y Cabinet, Y Pwyllgor Safonau a Phwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ynglŷn â darpariaethau'r Ddeddf a'r elfennau perthnasol. Ategwyd bod elfennau o'r gwaith eisoes ar y gweill a bod gweithgor o swyddogion wedi eu hadnabod i weithredu'r gwaith.

Yng nghyd destun y Pwyllgor Archwilio, nodwyd bod sawl newid i gyfrifoldebau'r Pwyllgor, gyda chydnabyddaieth y bydd ambell un yn bell gyrhaeddol. Rhoddwyd trosolwg cryno ar yr agweddau fydd angen eu blaenoriaethu:
- cymryd trosolwg o swyddogaethau monitro perfformiad penodol y Cyngor - bydd canllawiau yn cael ei gosod allan gan y Ddeddfwriaeth gyda threfn ffurfiol i'r broses.
- enw'r Pwyllgor – Deddf yn nodi'r angen i sefydlu Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- cadw trosolwg ar drefn gwynion y Cyngor gan sicrhau system gwynion effeithiol
- adolygu aelodaeth y Pwyllgor Archwilio erbyn Mai 2022 - bydd yr aelodaeth yn gwedd newid y Pwyllgor yn ei gyfanrwydd ac amlygwyd yr angen i gynnal trafodaeth fanwl ynglŷn â goblygiadau llywodraethiant y Pwyllgor.

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â swyddogaeth y Pwyllgor dros drefniadau cwynion ac os byddai hyn yn gwneud y broses yn haws i unigolion gyflwyno cwynion, nodwyd mai sicrhau bod y drefn a pherfformiad y drefn honno yn gweithio fydd cyfrifoldeb y Pwyllgor. Mewn ymateb, mynegwyd bod y Pwyllgor Safonau eisoes yn edrych ar y broses gwynion ac y byddai cael dau bwyllgor yn rhoi trosolwg yn dyblygu'r gwaith. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro bod y ddau bwyllgor yn ddwy gyfundrefn wahanol - monitro cwynion o'r côd ymddygiad yw cyfrifoldeb y Pwyllgor Safonau tra byddai'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn gyfrifol am drosolwg o gwynion am wasanaethau a threfniadau corfforaethol y Cyngor.

Mewn ymateb i sylw y byddai penodi Aelodau lleyg yn anodd o ystyried agweddau megis cefndir, balans gwleidyddol, agwedd di-duedd, taliadau,

dylanwad ac addasrwydd nododd y Swyddog Monitro bod canllawiau yn cael eu paratoi i roi arweiniad ar y trefniant a derbyniwyd yr awgrym bod angen cynllunio ymlaen yn ofalus ar gyfer hyn. Awgrymwyd bydd trefn debyg i'r hyn sydd gan y Pwyllgor Safonau yn cael ei mabwysiadu, lle sefydlir Panel Cyfweld i fod yn gyfrifol am y penodiadau. O safbwynt taliadau, eglurwyd bod Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol eisoes yn amlygu mai tal fesul diwrnod fydd i bob aelod lleyg.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chaniatáu rhannu swyddi a sut bydd hyn yn gweithio, nododd y Swyddog Monitro bod angen cwblhau darn o waith i ystyried os yw hyn yn realistig. Pwysleisiodd yr angen am drefn briodol a thryloyw.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod cydweithio gan Brif Gynghorau yn codi amheuaeth o golli pwerau
- Bod cyflwyno Cydbwyllgorau Corfforedig (CBC) yn ymosodiad ar ddemocratiaeth
- Bod CBC yn tanseilio'r grymoedd lleol
- A fydd hawl peidio sefydlu / ymuno a CBC?

Mewn ymateb i bryderon am y CBC nodwyd bod 3 cydbwyllgor eisoes wedi ei sefydlu yn y Gogledd a bod rhaid cydymffurfio ac adeiladu fframwaith o gwmpas gofynion y Ddeddfwriaeth..

PENDERFYNWYD

Cymeradwyo'r Rhaglen Waith
Cais am ddiweddariad i gyfarfod y Pwyllgor Hydref 2021

8. SWYDDOGAETH Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Eglurwyd, ers sefydlu Pwyllgor Archwilio Cyngor Gwynedd yn 1999, bod rôl y Pwyllgor wedi esblygu i adlewyrchu'r gofynion statudol ar awdurdodau lleol yn ogystal â newidiadau yn nhrefniadau gweinyddol mewnol y Cyngor. Fel mater o drefn, bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ystyried a mabwysiadu Trefniadau Gweithredu yn ei gyfarfod cyntaf o gyngor newydd ar ôl etholiad – mabwysiadwyd y fersiwn gyfredol gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 6 Mehefin 2017.

Yn achlysurol bydd newidiadau mewn trefniadau mewnol neu ddeddfwriaeth yn golygu bod angen addasu'r Trefniadau Gweithredu. Yn dilyn cyfnod o adolygu trefniadau llywodraethu materion ariannol y Gronfa Bensiwn, cyflwynwyd addasiadau i'r Trefniadau sy'n angenrheidiol ar gyfer ymdrin â chyfrifon 2020/21 Cronfa Bensiwn Gwynedd i'r Pwyllgor eu hystyried. Amlygwyd bod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu wedi bod yn derbyn a chymeradwyo cyfrifon Cyngor Gwynedd a Chronfa Bensiwn Gwynedd, fel rhan o'i rôl fel y "rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu". Wedi ystyried y rheoliadau diweddaraf, ymddengys mai'r Pwyllgor Pensiynau yw'r corff priodol i dderbyn a chymeradwyo datganiadau o gyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd.

Tynnwyd sylw at y rheoliadau perthnasol ynghyd a'r trefniadau gweithredu drafft newydd sydd yn parhau i fod yn gyson a gofynion Mesur Llywodraeth Leol a'r Canllawiau Statudol. Tynnwyd sylw hefyd at y

cymalau sydd wedi eu haddasu gan bwysleisio mai fersiwn dros dro yw'r trefniant ar gyfer 2021 / 22 gan nad yw'r holl addasiadau sydd yn cael eu cyflwyno i weithgareddau'r Pwyllgor yn unol â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) wedi dod i rym eto. Ategwyd bod y trefniant arfaethedig wedi ei drafod gyda Chadeiryddion y Pwyllgorau. Nodwyd bod trefniadau a phenderfyniadau sydd yn ymwneud a phensiynau yn cael eu rheoli gan y Pwyllgor Pensiynau sydd yn eu tro yn cael eu craffu yn fanwl gan y Bwrdd Pensiwn. O ganlyniad, ystyriwyd bod yr addasiad yn un synhwyrol

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod aelodau o'r Bwrdd Pensiwn a'r Pwyllgor Pensiynau yn gefnogol i'r trefniant
- Bod y trefniant yn un i'w groesawu – yn cynnig trefn lan a chlir gyda llai o ddyblygu gwaith
- Bod y drefn yn ymddangos yn daclus
- Bod Rheolwyr proffesiynol hefyd yn cadw llygad ar y Gronfa felly digon o gefnogaeth ar gael

PENDERFYNWYD

Derbyn y wybodaeth
Cymeradwyo addasiadau i'r Trefniadau Gweithredu

9. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddaru'r Pwyllgor ar waith archwilio mewnol am y cyfnod o 1 Chwefror 2021 hyd 31 Mawrth 2021. Amlygwyd bod 4 o archwiliadau'r cynllun wedi eu cwblhau ynghyd ag archwiliad grant ôl-16.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod angen cynnal asesiad lles i weithwyr a chynghorwr sydd yn gweithio o adre
- Bod angen rhoi dewis i staff wrth i ganllawiau covid lacio yng nghyd-destun gweithio o adre
- Bod angen amserlen ar gyfer dychwelyd i'r swyddfeydd
- Bod angen cynnal asesiadau lleoliad gwaith yn y cartref
- Edmygu ymroddiad ac addasrwydd staff wrth weithio o adref

Mewn ymateb i'r sylwadau nodwyd bod asesiadau offer gwaith wedi eu cwblhau a bod Cefnogaeth Gorfforaethol yn arwain ar brosiect asesu addasrwydd swyddi. Ategwyd nad oedd pwysau i ddychwelyd i'r swyddfeydd ac os bydd modd gwneud swydd o gartref yn effeithiol, ni fyddai gorfodaeth i newid.

PENDERFYNWYD

Derbyn y wybodaeth
Cefnogi'r gweithrediadau sydd eisoes wedi eu cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol

10. ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2020/2021

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn mynegi barn Archwilio Mewnol ar amgylchedd rheolaethol gyffredinol o fewn yr Awdurdod yn ystod 2020/21 gan ddarparu cyfryw farn archwilio mewnol blynyddol i'r Awdurdod. Nodwyd na all sicrwydd fyth fod yn llwyr ac y mwyaf y gall gwasanaeth archwilio mewnol ei ddarparu i'r Cyngor ydi cyngor rhesymol nad oes gwendidau mawr yn y system gyfan o reolaeth fewnol.

Adroddwyd bod dyfodiad pandemig Covid-19 wedi cael effaith sylweddol ar yr awdurdod yn ei gyfanrwydd ac ar waith Archwilio Mewnol. Mynegwyd nad oedd modd i Archwilio Mewnol gynnal gwaith yn chwarter cyntaf y flwyddyn, ac ar gais y Pennaeth Cyllid, cafodd rhai swyddogion o'r gwasanaeth eu hadleoli i gynorthwyo a chefnogi'r Cyngor drwy wirio a phrosesu Grantiau Llywodraeth Cymru i Fusnesau a weinyddwyd gan y Gwasanaeth Refeniw. Treuliwyd cyfanswm o 146 diwrnod ar y gwaith hwn. Yn ogystal, bu i swyddogion Archwilio Mewnol hefyd gynorthwyo'r Gwasanaeth Profi, Olrhain a Diogelu, sef gwasanaeth a lansiwyd gan Lywodraeth Cymru gyda 120 diwrnod wedi eu treulio ar y gwaith yma.

Cyflwynwyd rhaglen waith ddiwygiedig o waith Archwilio Mewnol am y flwyddyn ariannol 2020/2021 i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 30 Gorffennaf 2020. Roedd y cynllun archwilio blynyddol yn llawer mwy hyblyg na'r arfer o ganlyniad i effaith y pandemig ar y sefydliad. Adnabuwyd blaenoriaethau archwilio newydd mewn ymateb i risgiau newydd a newidiadau yn sgil effaith Covid-19. Bu i archwiliadau o'r cynllun addasedig gael eu cwblhau o fewn cyfnod heriol gyda ffocws yr archwiliadau ar drefniadau yn sgil y pandemig ac archwiliadau statudol megis grantiau. Cynhaliwyd nifer isel o archwiliadau yn ystod 2020/2021 o gymahru a'r blynyddoedd blaenorol a hynny oherwydd amgylchiadau digynsail o anghyffredin. Ystyriwyd hynny yn eithriad eleni a defnyddiwyd tystiolaeth a ddarparwyd gan reoleiddwyr allanol i gefnogi'r farn am y flwyddyn.

- Yn gyffredinol, canfuwyd rheolaeth fewnol dda o fewn pob un o wasanaethau'r Cyngor a archwiliwyd.
- Bod holl adrannau'r Cyngor wedi adeiladu ar waith blaenorol, gan barhau i ddatblygu eu cyfundrefnau rheoli risg. Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Cyllid Cynorthwyol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 30 Tachwedd 2020 i ddiweddaru am ddatblygiadau i'r trefniadau rheoli risg, y camau gweithredu nesaf, ac ystyried os oedd yr ymateb yn mynd i'r afael â'r materion a godwyd yn Llythyr yr Archwiliwr
- Bod 23 risg llywodraethu wedi cael eu hadnabod yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cael eu hasesu'n barhaus gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu.
- Ble darganfuwyd gwendidau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol, cafodd y materion eu cywiro gan swyddogion y Cyngor, a sylw'r Gweithgor Gwella Rheolaethau.
- Bod yr Awdurdod wedi derbyn nifer o adroddiadau gan reoleiddwyr yn ystod 2020/2021:

Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2020/2021, ystyriwyd bod fframwaith rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd yn ystod y flwyddyn ariannol 2020/2021 yn gweithredu ar lefel sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu'r Awdurdod, rheoli risg a rheolaeth fewnol.

Roedd 23 darn o waith wedi eu cynnwys yng nghynllun archwilio addasedig

terfynol 2020/2021. Cafodd 19 o aseiniadau eu cwblhau erbyn 31 Mawrth 2021, sy'n cynrychioli 82.61% o'r cynllun. O'r adroddiadau perthnasol o gynllun archwilio 2020/2021 a dderbyniodd lefel sicrwydd, derbyniodd 100% ohonynt lefel sicrwydd "Digonol" neu "Uchel.

Ers 1 Ebrill 2021, roedd 7 aelod llawn amser i'r Tîm Archwilio Mewnol ac un Uwch Archwiliwr Dros Dro. Nodwyd bod arian wedi ei neilltuo i ariannu'r adnodd ychwanegol i'r Gwasanaeth weithredu archwiliadau pan fydd cyfyngiadau'r argyfwng yn llacio, fel yr adroddwyd gan y Pennaeth Cyllid i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 11 Chwefror 2021.

Nodwyd gwerthfawrogiad o waith y Rheolwr Archwilio.

PENDERFYNWYD

Derbyn y wybodaeth

11. DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2020/21

Cyflwynwyd y datganiad gan Pennaeth Cynorthwyol - Refeniw a Risg. Eglurodd bod y datganiad, er nad yn rhan o'r cyfrifon, yn ddogfen statudol ac angen ei chyhoeddi gyda'r cyfrifon. Yn unol â Rheoliadau Cyfrifon Archwilio (Cymru) a Chod ymarfer CIPFA mae'n rhaid i bob Awdurdod Lleol sicrhau bod datganiad o reolaeth fewnol yn ei le. Adroddwyd mai'r Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor sydd yn arwyddo'r datganiad er bod angen cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Rhoddwyd ychydig o gefndir i'r datganiad gan nodi bod dyletswydd ar bob Awdurdod Lleol i gyflwyno datganiad blynyddol ac er yn wahanol o ran fformat neu ddull mae eu cynnwys yn debyg iawn. Yng Ngwynedd, y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu, o dan arweiniad y Prif Weithredwr sydd yn adolygu'r gofrestr risg. Bydd y grŵp yn trafod risgiau mewn 23 o feysydd llywodraethu gwahanol, gan nodi'r rheolaethau sydd gan y Cyngor yn eu lle er mwyn lliniaru'r risgiau hynny. Caiff hyn ei wneud mewn ymateb i fframwaith CIPFA sydd yn adnabod egwyddorion craidd ar gyfer llywodraethu da.
Amlygwyd bod risg newydd wedi cael ei ychwanegu yn ystod 2021/21, sef 'Trefniadau a gweithredu annigonol gan Wasanaethau'r Cyngor i reoli rigiau iechyd a diogelwch yn effeithiol'. Ategwyd bod y risg yma yn wreiddiol wedi ei gynnwys o fewn y risg mwy cyffredinol 'Trefniadau Rheoli Risg', ond ystyriwyd bod Iechyd, Diogelwch a Llesiant yn cyflwyno risgiau unigryw ac o ganlyniad y byddai'n briodol i'r maes gael sylw penodol o fewn y gofrestr risg llywodraethu.

Adroddwyd bod y Grŵp wedi dod i gasgliad bod 0 maes gyda risgiau uchel iawn, 2 faes risgiau uchel, 12 maes risgiau canolig a 9 maes risgiau isel. Nodwyd mai'r meysydd risg uchel oedd 'Diwylliant' a'r risg newydd 'Iechyd, Diogelwch a Llesiant'.

Tynnwyd sylw hefyd at newid mewn sgôr risg 'gwendidau wrth reoli arian cyhoeddus' sydd yn golygu nad yw cyllid y Cyngor yn cael ei ddefnyddio at ei flaenoriaethau. Addaswyd y sgôr oherwydd, er bod trefniadau cynllunio ariannol y Cyngor yn parhau'n gryf, mae'r sgôr tebygolrwydd wedi newid i 3 gan fod cynlluniau arbedion bellach am fod y anoddach i'w gwireddu.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod angen mwy o wybodaeth am y tîm newydd a sefydlwyd ar gyfer cryfhau'r gefnogaeth i drefniadau Craffu
- Angen ystyried risg i asedau eiddo'r Cyngor - hyn yn debygol o gynyddu o ganlyniad i staff y Cyngor yn gweithio o adre a swyddfeydd yn wag

Mewn ymateb i gais am fwy o wybodaeth am drefniadau rheoli CCTV amlygwyd bod cynllun gwybodaeth newydd wedi ei sefydlu gan Cefnogaeth Gorfforaethol mewn ymateb i adnabod risg o warchod / diogelu data sydd yn ymddangos ar CCTV. Nodwyd bod bwriad i sicrhau bod y wybodaeth sydd yn cael ei ddal ar CCTV yn cael ei ystyried fel 'data' ac o ganlyniad yn cael ei reoli drwy ganllawiau rheoli data.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad
Cymeradwyo'r datganiad
Argymell bod Arweinydd y Cyngor a Prif Weithredwr y Cyngor yn ei arwyddo

12. CYFRIFON TERFYNOL 2020/21 - ALLDRO REFENIW

Amlygodd yr Aelod Cabinet Cyllid bod yr adroddiad wedi ei gyflwyno i'r Cabinet 18 Mai 2021 a bod y Cabinet wedi cymeradwyo'r holl argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol.

Gosodwyd y cyd-destun ac ymhelaethwyd ar gynnwys yr adroddiad gan yr Uwch Reolwr Cyllid. Cyfeiriwyd at grynodeb o'r sefyllfa fesul adran oedd yn amlygu'r symiau i'w cario ymlaen ar ddiwedd y flwyddyn ynghyd a'r prif faterion a meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol. Amlygwyd,

- Bod effaith ariannol Covid19 yn sylweddol i'r Cyngor. Gyda dros £20 miliwn wedi ei hawlio o'r gronfa caledi a ffyrlo erbyn diwedd y flwyddyn, oedd yn gyfuniad o gostau ychwanegol o £11.6 miliwn, colledion incwm o £7.3 miliwn a £1.5 miliwn ffyrlo.
- O ganlyniad i dderbyn nifer o grantiau sylweddol eraill cysylltiedig â Covid-19 yn hwyr yn y flwyddyn ariannol, amlygwyd bod sefyllfa ariannol 2020/21 wedi ei drawsnewid erbyn diwedd y flwyddyn, gyda'r grantiau yn cynnwys grantiau i gyllidebau ysgolion, ar gyfer trawsnewid digidol, diffyg gwireddu arbedion ac ôl groniad Treth Cyngor.
- Bod 5 adran ar ddiwedd y flwyddyn yn gorwario cyn dyrannu grantiau digolledu am Covid19 gan Lywodraeth Cymru, gan adael dim ond un adran yn gorwario yn derfynol, sef Adran Plant a Theuluoedd.
- Pwysau sylweddol yn wynebu'r Adran Plant a Theuluoedd, ond lleihad yn y gorwariant i £1.3 miliwn yn dilyn dileu £688k o arbedion nad oedd modd eu gwireddu a derbyniad grant covid.
- Bod gwelliant sylweddol yn sefyllfa'r Adran Oedolion - gwerth £1 miliwn o arbedion nad oedd modd eu cyflawni wedi eu dileu a'u llithro yn ogystal â derbyniad grantiau cyffredinol ym misoedd olaf y flwyddyn.
- Bod cynnydd yn sefyllfa ariannol Priffyrdd a Bwrdeistrefol oedd yn gyfuniad o gwtogi ar wariant, derbyniadau grant covid a grantiau cyffredinol a dileu arbedion. Y maes gwastraff, yn parhau i fod yn bryder gyda'r adran wedi wynebu costau ychwanegol sylweddol yn

ymwneud â chydymffurfio gyda chanllawiau covid 19. Nodwyd hefyd golledion incwm yn y maes gwastraff masnachol, oedd yn ei gyfanrwydd werth £2.4 miliwn am flwyddyn.
- Bod nifer o resymau tanwariant un-tro ar nifer o benawdau Corfforaethol
- Bod balansau'r ysgolion wedi cynyddu o £4.3 miliwn yn 2019/20 i £10.7 miliwn yn 2020/21 yn sgil effaith Covid19 a derbyniad grantiau amrywiol.
- Bod adolygiad digonolrwydd cronfeydd penodol y Cyngor wrth gau'r cyfrifon, lle llwyddwyd i gynaeafu £170 mil o adnoddau.

Cyfeiriwyd at benderfyniad y Cabinet i,
- nodi sefyllfa'r adrannau ar ddiwedd 2020/21 a chymeradwyo'r symiau i'w cario ymlaen
- cymeradwyo'r holl argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol

Adroddwyd bod y datganiadau ariannol statudol 2020/21 wrthi'n cael eu cwblhau gyda'r bwriad o'u cyflwyno i'r Archwilwyr cyn y dyddiad statudol o 31 Mai 2021. Ategwyd y byddai'r cyfrifon yn cael eu harchwilio dros yr haf gan Archwilio Cymru ac nid gan gwmni Deloitte fel y gwelwyd yn y gorffennol.

Ategodd y Pennaeth Cyllid bod grantiau wedi rhoi hwb ariannol sylweddol i'r sefyllfa sydd bellach yn cyfleu sefyllfa iach a chadarn. Er gwaethaf y gost, sicrhawyd diogelwch trigolion Gwynedd yn ystod y pandemig drwy ariannu gwasanaethau a sefyllfaoedd heb sicrwydd grantiau. Ategwyd bod yr arian yn cael ei 'barcio' yn y gronfa trawsffurfio am y tro ac y byddai ceisiadau am yr arian i'w gwneud yn y drefn arferol.

Diolchwyd i'r staff am eu gwaith trylwyr a'u hyblygrwydd dros y cyfnod heriol

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad
Nodi'r risgiau perthnasol
Cefnogi penderfyniad y Cabinet (18 Mai 2021)

13. RHAGLEN GYFALAF 2020/21 - ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2021)

Amlygodd y Uwch Reolwr Cyllid mai prif ddiben yr adroddiad oedd cyflwyno'r rhaglen gyfalaf diwygiedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (sefyllfa 31 Mawrth 2021), a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Cyfeiriwyd at ddadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £114.6 miliwn am y 3 blynedd 2020/21 - 2022/23 ynghyd a'r ffynonellau sydd ar gael i ariannu'r cynnydd net sydd oddeutu £11.0 miliwn ers yr adolygiad diwethaf.

Prif gasgliadau adolygiad oedd bod y Cyngor wedi llwyddo i wario £27.7m yn 2020/21 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £18.2m (66%) ohono wedi'i ariannu trwy grantiau penodol.

Adroddwyd bod effaith argyfwng Covid19 a'r cyfnod clo ar y rhaglen gyfalaf yn amlwg ac yn ychwanegol i'r £14.1m a adroddwyd arno yn yr adolygiadau blaenorol, roedd £19.3m pellach o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio o 2020/21 i 2021/22, gyda'r prif gynlluniau yn cynnwys:
- £4.5 miliwn Cynlluniau Ysgolion Ganrif 21

- £3.3 miliwn Adnewyddu Cerbydau.
- Grant hwyr o £2.2 miliwn ar Gynnal a Chadw Ysgolion a gyrhaeddodd ym mis Mawrth 2021, gyda'r hawl penodol gan Lywodraeth Cymru i ddisodli ariannu cyfredol a'i lithro i'r flwyddyn ganlynol.
- £1.7 miliwn Cynllun Cei Aberdyfi.

Yn ogystal, llwyddodd y Cyngor ddenu grantiau pellach ers yr adolygiad diwethaf oedd yn cynnwys;

- £7.2 miliwn - Grant o'r Gronfa Trafnidiaeth Leol a Llwybrau Diogel - caniatâd llithro'r mwyafrif i 21/22.
- £2.2 miliwn - Grant Cynnal a Chadw Ysgolion 20/21 sy'n caniatáu disodli ariannu cyfredol i'w wario yn 21/22.
- £0.6 miliwn - Grant Tai Arloesol - Cartrefi Clyd (Podiau) i gynorthwyo gyda lleihau digartrefedd.
- £0.5 miliwn - Grant Cronfa Gofal Canolraddol – addasiadau sefydliadau oedolion a hwyluso gweithio ar y cyd ag asiantaethau eraill yn y maes gofal.

Penderfynodd y Cabinet (18 Mai 2021) i dderbyn yr holl argymhellion oedd yn cynnwys:

- Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd y flwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2021) o'r rhaglen gyfalaf.
- Nodi'r gwariant o £27,667,000 ar y rhaglen gyfalaf yn ystod y flwyddyn ariannol 2020/21, fydd yn cael ei ddefnyddio yn y datganiadau ariannol statudol ar gyfer 2020/21.
- Cymeradwyo'r ariannu addasedig a gyflwynwyd sef:
  - Cynnydd yn y defnydd o
    - £3 mil o fenthyca
    - £10.561 miliwn yn y grantiau a chyfraniadau
    - £234 mil o gyfraniadau refeniw
    - £200 mil o gronfeydd adnewyddu ac eraill

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad
Nodi'r risgiau perthnasol
Cefnogi penderfyniad y Cabinet (18 Mai 2021)

14. CYFRIFON TERFYNOL HARBYRAU GWYNEDD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Uwch Reolwr Cyllid. Eglurwyd, yn unol â'r gofynion statudol o dan Ddeddf Harbyrau 1964 mae'n rhaid i Wynedd, fel awdurdod harbyrau, ddarparu datganiad cyfrifon blynyddol sy'n ymwneud â gweithgareddau harbyrau Abermaw, Aberdyfi, Pwllheli a Porthmadog. Gyda throsiant yr harbyrau yn is na £2.5m,ystyriwyd i fod yn gorff llywodraeth leol llai o faint ac felly mae cwblhau ffurflen datganiadau cyfrifon a ddarparwyd gan Archwilio Cymru yn cwrdd â'r gofynion statudol.

Cyfeiriwyd at y cyfrif incwm a gwawriant, ac amlygwyd £5,208 o orwariant ar ddiwedd y flwyddyn. Adroddwyd, bod ardrawiad covid-19 a'r cyfnod clo cysylltiedig wedi effeithio lefelau incwm yr Harbyrau sydd yn llawer llai na'r targed incwm eleni. Er hynny, adroddwyd bod tanwariant ar staffio, cynnal a

chadw ayyb wedi lleddfu rhywfaint ar y sefyllfa.

Tynnwyd sylw at ffurflen safonol yr archwilwyr allanol ynghyd a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, sydd yn sicrhau system rheolaeth fewnol gadarn. Amlygwyd bod y cyfrifon eisoes wedi bod yn destun archwiliad Mewnol a bellach wedi eu cyflwyno i'r archwilwyr allanol sef Archwilwyr Allanol Archwilio Cymru. Ategwyd mai dim ond os bydd angen gweithredu newidiadau yn dilyn archwiliad y bydd fersiwn ddiwygiedig yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor ym mis Hydref.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad
Cymeradwyo'r Cyfrifon:
- **Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2020 / 21**
- **Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021, yn amodol ar archwiliad gan Archwilio Cymru**

Argymell bod y Cadeirydd yn arwyddo'r ffurflen yn electroneg

15. CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2021/22

Cyflwynwyd cynllun o waith Archwilio Mewnol am y flwyddyn ariannol 2021/22 gan y Rheolwr Archwilio. Yn unol ag arfer gorau a Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, mae'r cynllun Archwilio Mewnol yn destun adolygiad parhaus i sicrhau ei fod yn parhau'n gyfredol ac yn adlewyrchu newidiadau yn y busnes ynghyd ag ystyried effeithiau sylweddol a chyflym pandemig COVID-19 ar y Cyngor. Er mwyn sicrhau bod rheolaethau allweddol y Cyngor a'r materion cywir yn cael eu hadolygu, rhoddwyd ystyriaeth i'r Gofrestr Risg Corfforaethol, Cynllun Cyngor Gwynedd ynghyd ag unrhyw ddatblygiadau arwyddocaol sydd ar waith. O ganlyniad, paratowyd cynllun cychwynnol gyda hyblygrwydd fyddai'n rhoi sylw i unrhyw faterion a ddaw i'r amlwg a newidiadau i risgiau a blaenoriaethau'r Cyngor a hefyd sicrhau iechyd a diogelwch swyddogion Archwilio Mewnol a chleientiaid. Trafodwyd y cynllun cychwynnol gyda phob Pennaeth Gwasanaeth lle bu cyfle i fireinio'r cynllun ymhellach, cyn paratoi'r Cynllun terfynol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Nodwyd bod Cynllun Archwilio 2021/2022 yn rhoi ystyriaeth briodol i'r canlynol:

- bod yn ymwybodol o'r posibilrwydd y gall twyll neu lygredigaeth ddigwydd - manteisio ar y Fenter Twyll Cenedlaethol a chynnal gwaith Atal Twyll Rhagweithiol
- parhau i roi sylw i grantiau penodol, yn enwedig lle mae amodau'r grant yn disgwyl adolygiad gan Archwilio Mewnol.
- I sicrhau hyblygrwydd, bydd Archwilio Mewnol yn defnyddio methodoleg AGILE ble bo hynny'n bosibl. Prif amcanion cymhwyso egwyddorion AGILE yw:
    - Gwella ansawdd archwilio
    - Cylchoedd archwilio byr
    - Cynnydd mewn rhyngweithio â chleientiaid
    - Darparu mewnwelediadau

(Nodwyd bod Agile yn darparu modd hyblyg a dynamig i Gynllunio Archwilio Mewnol o ganlyniad i fonitro risg yn barhaus).

Rhagwelwyd y byddai oddeutu 715 diwrnod o adnoddau archwilio ar gael i gwblhau cynllun archwilio 2021/22. Dadansoddwyd yr adnoddau staffio sydd

ar gael, gan ystyried cyllidebau rhesymol ar gyfer gweithgareddau "di-gynnyrch" megis gwyliau, salwch, hyfforddiant, rheolaeth a chyfarfodydd.

Manylwyd ar fwriad a rheswm rhai o'r archwiliadau fel bod yr aelodau yn cael rhagflas o gynnwys y cynllun archwilio

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chynnwys diogelwch seiber (a adnabuwyd fel maes blaenoriaeth mewn gweithdy diweddar) ar y rhaglen waith, nodwyd bod archwiliad i ddiogelwch systemau TG wedi ei adnabod. Er hynny, amlygwyd bod cwmni allanol yn paratoi adroddiadau trylwyr proffesiynol ar ddiogelwch seiber a bod yr adroddiadau hynny yn cael eu cyflwyno i'r Gwasanaeth Archwilio. Ategwyd bod rhain yn drefniadau cadarn ac i raddau ni fuasai'r Gwasanaeth Archwilio yn gallu ategu at yr hyn mae'r cwmni allanol yn ei wneud. Adroddwyd bod eitem 'Gwydnwch Systemau TG - Diogelwch Seiber' wedi ei gynnwys fel eitem i'w graffu yng nghyfarfod 15 Gorffennaf o'r Pwyllgor.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â mesurau diogelu rhyddid a'r bwriad o archwilio trefniadau newydd sydd yn disodli DoLS ac os byddai'r trefniadau newydd hyn yn well i'r Cyngor ynteu i'r unigolion, nodwyd bod hwn yn archwiliad ar gais Pennaeth Oedolion , Iechyd a Llesiant sydd wedi argymell bod y Gwasaneth Archwilio yn edrych ar y drefn newydd i sicrhau trefniadau cadarn o ganlyniad i broblemau yn y gorffennol.

Mewn ymateb i sylw fod effaith covid 19 yn bellgyrhaeddol ac os oes gan yr Adran Addysg y capasiti i fynd ar afael ar effeithiau, nodwyd nad oedd ystyriaeth wedi ei roi i'r mater ond nodwyd bwriad i drafod ymhellach gyda'r Pennaeth Addysg. Pwysleisiwyd bod cyfraniad seicolegwyr ysgolion yn hanfodol i asesu'r effaith.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chostau i staff o weithio o adre nodwyd bod modd i staff hawlio lwfans gan yr HMRC (cyfrifoldeb yr unigolyn fyddai gwneud hyn - y wybodaeth wedi ei gylchredeg). Nodwyd hefyd bod modd gwneud cais am daliad uwch ond byddai angen cyflwyno biliau fel tystiolaeth.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad
Cymeradwyo'r Cynllun

16. ARCHWILIO CYMRU CYNLLUN ARCHWILIO 2021 CYNGOR GWYNEDD

Croesawyd Alan Hughes ac Yvonne Thomas i'r cyfarfod. Cyflwynwyd cynllun Archwilio Cymru ar gyfer 2021 yn nodi'r gwaith y maent yn fwriadau eu gwneud yn ystod y flwyddyn yn unol â'r cyfrifoldeb statudol sydd ganddynt fel archwilwyr allanol. Cyfeiriwyd at yr angen i archwilio datganiadau ariannol a'r risgiau sydd ynghlwm (sydd yn risgiau sydd yn ymddangos i bob Cyngor mwyn neu lai). Cyfeiriwyd at gynnwys y rhaglen archwilio perfformiad gan gynnig braslun o'r gwaith sydd i'w gyflawni ar amserlen bwriadedig.

Diolchwyd am yr adroddiad a mynegwyd parodrwydd i gydweithio.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

17. BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Cynorthwyol (Refeniw a Risg) yn rhoi amlinelliad o raglen waith y pwyllgor am y flwyddyn hyd at Chwefror, 2022. Amlygwyd bod y blaen raglen wedi ei llunio o gwmpas eitemau sefydlog ynghyd ag ambell eitem craffu wedi ei gynnwys. Ategwyd bod y rhaglen yn rhaglen fyw a bod posib i'r amserlen newid.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 y.b. a daeth i ben am 12.35 y.h.

CADEIRYDD